

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

پرسش و پاسخ‌های جرائم

خیانت درامات

سواء استفاده از سفید امضا

توحید زینالی

وکیل پاییز ک دلاسترو

زینالی، توحید، ۱۳۶۳	سرشناسه
ایران. قوانین و احکام	عنوان قراردادی
پرسش و پاسخ‌های جرایم (خیانت در امانت، سوءاستفاده از سفیدامضا یا سفیدمهر) / توحید زینالی.	عنوان و نام پدیدآور
تهران : چراغ دانش، ۱۳۹۵	مشخصات نشر
۱۶۵ ص.	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۴۴۳-۰۷۶۰	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه به صورت زیرنویس.	یادداشت
جرایم علیه اموال -- ایران -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها	موضوع
Offenses against property-- Iran -- Questions and answers	موضوع
خیانت در امانت -- ایران -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها	موضوع
-- Iran -- Questions and answers	موضوع
Breach of trust	موضوع
۱۳۹۵۴۲۲۰ KMH / ۴۶ پ.ز/	رد بندی کنگره
۱۶۰۹۵۵۳۴۶	رد بندی دیوبی
۴۴۷۷۶۵۶	شماره کتابشناسی ملی

شناختنامه

عنوان کتاب: پرسش و پاسخ‌های جرائم خیانت در امانت و سوء استفاده از سفید امضاء یا سفید مهر

مؤلف: توحید زینالی

ناشر: انتشارات چراغ دانش

ناظر چاپ: رسول زینالی

نوبت چاپ: اول/ویرایش دوم/۱۳۹۷

قطع و تیزی: وزیری / ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۳-۰۷۶۰

کد کتاب: ۳۵۲

www.cheraghdanesh.com

چراغ دانش را در گوگل جستجو کنید.

دفتر مرکزی: تهران، میدان هفت تیر، ورودی مدرس، کوچه ازدرانی، پلاک ۴، بخش‌های ۳ و ۶ واحد‌های ۷ و ۱۴

تلفن پیش فروش: ۰۲۱-۸۸۱۴۰۶۰۱

حق چاپ برای انتشارات چراغ دانش محفوظ است. هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز کتبی از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.

فهرست کلی

مقدمه	۷
پرسش و پاسخ های جرم خیانت در امانت	۹
مبحث اول: جرم خیانت در امانت در نشست های قضایی	۱۱
مبحث دوم: جرم خیانت در امانت در نظریات مشورتی	۹۲
مبحث سوم: جرم خیانت در امانت در قوانین و مقررات.....	۱۰۱
پرسش و پاسخ های جرم سوء استفاده از سفیدمهر	۱۰۳
مبحث اول: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در نشست های قضایی	۱۰۵
مبحث دوم: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در نظریات مشورتی.....	۱۴۸
مبحث سوم: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در قوانین و مقررات	۱۵۰
منابع و مأخذ	۱۵۱

فهرست جزئی

مقدمه	۷
پرسش و پاسخ های جرم خیانت در امانت	۹
مبحث اول: جرم خیانت در امانت در نشست های قضایی.....	۱۱
۱. تسری ماده ۵۹۶ قانون مجازات اسلامی به خیانت در امانت	۱۱
۲. لزوم احراز سوءنیت در وقوع جرم خیانت در امانت	۱۲
۳. تصرفات غیرقانونی در اموال دولتی سپرده شده	۱۵
۴. عدم مقاومت نگهبان در سرقت اموال شرکت	۱۶
۵. عنوان مجرمانه بردن مال از طریق فریب امین	۱۸
۶. عنوان مجرمانه در مورد پرداخت نشدن چک تضمینی انجام کار	۲۰
۷. مصدق قانونی عدم استرداد شناسنامه یا گواهینامه	۲۱
۸. سوءاستفاده از سفید امضاء امانی	۲۳
۹. امتناع وکیل از استرداد وجوه حاصله از فروش اموال موکل	۲۵
۱۰. بزه خیانت در امانت بدون وجود شاکی خصوصی	۲۷
۱۱. خودداری ثالث از پرداخت وجه چک های مورد امانت	۲۹
۱۲. تصاحب مال مورد امانت توسط امین	۳۱

۱۳. امانی بودن ید امضاکننده ذیل صورت جلسه یا لیست اقلام جهیزیه.....	۳۲
۱۴. مصدق قانونی مجازات دارنده چک و استعمال آن در غیر از موارد منظور شده.....	۳۳
۱۵. تصرفات امین در مال مورد امانت بعد از انقضای مدت قرارداد و بدون رضایت مالک.....	۳۴
۱۶. استرداد اموال کشف و توقیف شده در بزه خیانت در امانت	۳۶
۱۷. دخل و تصرف در مال سپرده شده توسط حافظ یا مالک.....	۳۷
۱۸. خرید داروخانه به صورت سهام بدون استیدان از وزارت بهداشت و درمان.....	۳۹
۱۹. تحويل چک به شخص ثالث در صورت فسخ معامله و شرط استرداد چک به فروشنده.....	۴۲
۲۰. ارائه چک موضوع ماده ۱۳ قانون چک و وصول آن	۴۴
۲۱. دادخواست حقوقی جهت مطالبه چکی که وجه آن کارسازی شده است	۴۶
۲۲. خودداری امین از تحويل مال مورد امانت	۴۸
۲۳. فروش جهیزیه توسط زوج بدون اجازه زوجه	۴۹
۲۴. تعدی و تفریط حافظ در اموال سپرده شده.....	۵۱
۲۵. چگونگی رد مال در جرم خیانت در امانت	۵۳
۲۶. ضرورت رسیدگی توأمان جرم خیانت در امانت و رد مال	۵۵
۲۷. استفاده از موتورسیکلت شریک بدون کسب اجازه	۵۶
۲۸. عدم اسقاط حق شکایت کیفری پس از مصالحه طرفین در بزه خیانت در امانت.....	۵۸
۲۹. فروش مال به امانت سپرده شده	۶۰
۳۰. عدم استرداد مبلغ دریافتی به مستأجر پس از تخلیه منزل.....	۶۱
۳۱. عنوان مجرمانه توقیف مدارک وسیله نقلیه به وسیله مأمور پلیس راه	۶۳
۳۲. عنوان جزایی از بین بردن اطلاعات موجود در دیسکت رایانه در اداره دولتی	۶۵
۳۳. عنوان جزایی سرقت اطلاعات رایانه‌ای	۶۶
۳۴. ادعای متهم صدور چک بلا محل مبنی بر تحصیل چک از طریق خیانت در امانت یا سرقت	۶۸
۳۵. تکلیف دادگاه در صورت ادعای امنی بودن یا جعلی بودن چک.....	۶۹
۳۶. چک سپرده شده مدیران سابق به عنوان ضمانت وام مأخوذه در زمان مدیریت خود.....	۷۱
۳۷. واگذاری چک ضمانتی به غیر توسط دارنده چک	۷۲
۳۸. ارائه چک وعده‌دار به بانک قبل از موعد توافق شده.....	۷۳
۳۹. عدم شمول ماده ۱۳ قانون چک بر چکهای امنی	۷۵
۴۰. واگذاری چک امانتی به غیر و شکایت دارنده چک علیه صادرکننده	۷۶
۴۱. پرداخت مبلغ چک به طور قسطی قبل یا بعد از موعد چک	۷۹
۴۲. عنوان جزای فروش مال امنی	۸۰
۴۳. تحقیق بزه خیانت در امانت و فروش مال غیر با یک عنصر مادی.....	۸۲

٤٤. تحصیل مال یا وجه فاقد مشروعیت قانونی.....	٨٦
٤٥. تبانی کارگر مغازه و خریدار در فروش آهن آلات با توسل به محو تخریب اسناد معامله	٨٨
٤٦. توقیف مال به دست آمده از امین در خیانت در امانت	٩١
مبحث دوم: جرم خیانت در امانت در نظریات مشورتی.....	٩٢
١. خیانت در امانت نبودن عدم تسلیم جهیزیه توسط زوج	٩٢
٢. فروش اموال خانه توسط مستخدم در زمان غیاب صاحب خانه	٩٢
٣. حق الله و حق الناس بودن خیانت در امانت.....	٩٣
٤. خیانت در امانت نبودن مفقود شدن وسایل مسافر بدون سوءنيت.....	٩٣
٥. خیانت در امانت و یا تصرف غیر قانونی در اموال دولتی	٩٣
٦. اختلاس کارمندان شرکت های خصوصی.....	٩٤
٧. خیانت در امانت و بند ٥ تبصره ماده ٨ قانون آیین دادرسی کیفری	٩٤
٨. خیانت در امانت و شرط تحقق جرم.....	٩٥
٩. اعمال قاعده جمع مجازاتها.....	٩٦
١٠. اعمال مجازات اشد در تعدد جرائم موجب تعزیر بر اساس قانون جدید مجازات اسلامی	٩٨
١١. تعدد معنوی جرائم خیانت در امانت و انتقال مال غیر	٩٩
١٢. تعزیری یا حدی شرعی بودن جرم خیانت در امانت	١٠٠
مبحث سوم: جرم خیانت در امانت در قوانین و مقررات	١٠١
از قانون مجازات اسلامی.....	١٠١
از قانون تجارت	١٠٢
پرسش و پاسخ های جرم سوء استفاده از سفیدمهر	١٠٣
مبحث اول: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در نشست های قضایی	١٠٥
١. مسئولیت کیفری اصدر چک فاقد مبلغ (سفید امضا)	١٠٥
٢. کیفری بودن صدور چک بدون تاریخ	١٠٦
٣. صدور چک بدون تاریخ	١٠٨
٤. نحوه شکایت از چک فاقد مبلغ	١١٠
٥. جایگاه گواهی عدم پرداخت	١١٢
٦. قابل تعقیب بودن صدور چک بدون تاریخ	١١٢
٧. نوع قرار تأمین صادره در خصوص چک سفید امضا	١١٤
٨. قابلیت تعقیب کیفری صادرکننده چک با علم به مسدود بودن حساب	١١٥
٩. سوء استفاده از سفید مهر و امضاء	١١٧
١٠. تحصیل مال نامشروع از طریق سوءاستفاده از سفیدمهر	١٣٩

۱۱. قرار وجه‌الضمان در خصوص چک‌های ماده ۱۳	۱۴۰
۱۲. تحریر چک بدون تاریخ	۱۴۱
۱۳. مسئولیت کیفری صادرکننده چک در صورت عدم قید نام دریافتکننده چک	۱۴۲
۱۴. سوءاستفاده از چک سفیدامضاء	۱۴۴
۱۵. تصمیم دادگاه در خصوص سفته سفیدامضاء	۱۴۶
مبحث دوم: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در نظریات مشورتی	۱۴۸
۱. اقرار متهم به صدور چک به عنوان تضمین یا اعتبار یا وعده‌دار یا سفید امضاء	۱۴۸
۲. چک‌های با عنایین ماده ۱۳ قانون صدور چک و گذشت شاکی	۱۴۸
۳. صدور چک با عنایین ماده ۱۳ قانون صدور چک	۱۴۹
۴. قرار تأمین درباره متهمین به صدور چک با عنایین ماده ۱۳ قانون صدور چک	۱۴۹
مبحث سوم: جرم سوءاستفاده از سفیدمهر در قوانین و مقررات	۱۵۰
منابع و مأخذ	۱۵۱

مقدمه

معمولًاً رویه عملی دادگاهها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصاديق واقعی تا حدودی با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاهها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود، متفاوت است البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات بهصورت تئوری و بدون تطبیق با مصاديق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولًاً چون امکان انجام کار عملی حین تحصیل در دانشگاه برای دانشجویان این رشتہ وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی مشغول به کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاهها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با اشتغال به کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی‌تردید تنها منبع آموزش عملی وکالت، قضاآفت و به‌طورکلی رشتہ حقوق، قبل از حضور عملی در دادگاهها و جلسات رسیدگی، رویه‌های قضائی می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز بهصورت عملی در حال انطباق قوانین با مصاديق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خوانندگان قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشتہ حقوق قضائی بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه علمی نمی‌باشد؛ زیرا رویه قضائی درواقع محرك رشتہ حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه موجب عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان خواهد شد. از این رو ناشران تخصصی این حوزه، هرکدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انسجام‌بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظایف فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی بهصورت منظم و منحصر به‌فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوا طی یک کتاب جداگانه بهصورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوا اقدام نماید؛ لذا در راستای تأمین این هدف، مجموعه‌ای از کتاب‌ها تحت عنوان کلی «دعاوی در قالب پرسش و پاسخ‌ها» که شامل موارد زیر است تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. نشستهای قضائی؛
۲. نظریههای مشورتی؛
۳. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ‌های بعدی استفاده نماید. لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادات خود در مورد هرکدام از موضوعات به صورت (كتبي يا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پربار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات
یک هزار و سیصد و نود و پنج

كتاب اول

مبحث اول: جرم خیانت در امانت در نشستهای قضائی

۱. قسری ماده ۵۹۶ قانون مجازات اسلامی به خیانت در امانت

پرسش: جرم موضوع ماده ۵۹۶ قانون مجازات اسلامی از مصادیق خیانت در امانت است یا کلاهبرداری؟

اتفاق نظر

با توجه به اینکه قانون‌گذار عنصر مادی جرم موضوع ماده مذکور را استفاده از ضعف نفس شخصی یا هوی و هوس او یا حوایج شخصی افراد غیر رشید جهت تحصیل نوشته یا سندی اعم از تجاری یا غیرتجاری و ... عنوان کرده است، بزه مزبور دارای عنوان مجرمانه مستقل و خاص تحت عنوان «سوءاستفاده از ضعف نفس و ...» بوده و نمی‌توان آن را از مصادیق کلاهبرداری و خیانت در امانت تلقی کرد.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۳)

جرائم خیانت در امانت و کلاهبرداری در قانون عنوان خاصی دارد و جرم موضوع ماده ۵۹۶ قانون مجازات اسلامی نیز یک جرم خاص است و ارتباطی با کلاهبرداری و خیانت در امانت ندارد در نتیجه اتفاق نظر اعلام شده مورد تأیید است.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری تبریز، آذر ۱۳۸۱.

۲. لزوم احراز سوءنیت در وقوع جرم خیانت در امانت

پرسش: شخص (الف) علیه شخص (ب) شکایتی مطرح و چنین توضیح داده است که شخص (ب) مبلغ چهل میلیون ریال در اختیار وی (به جهت رابطه فامیلی) گذاشته تا او به عنوان کاربلد و همه کاره وی با مراجعته به فروشنده برای وی اتومبیلی معامله کند، برای انجام این کار شخص ثالثی نیز به عنوان واسطه تعیین می شود. در روز معامله اتفاقاً شخص (الف) و (ب) هر دو حضور داشته اند. معامله انجام می شود؛ اما هیچ گونه نوشته‌ای تنظیم نمی شود. قابل ذکر است که ثمن معامله در آن جلسه توسط شخص (ب) به فروشنده تحويل شده است. اتومبیل در حضور این افراد در اختیار شخص (الف) قرار می گیرد و تا به حال نیز در دست وی است اما پس از مدتی سند به نام (ب) تنظیم می شود که همین امر موجب طرح شکایت موصوف می شود، فروشنده و واسطه علت تنظیم سند به نام (ب) را گرفتن پول از وی اعلام داشته اند، در حالی که شاکی مدعی است شخص (ب) فقط تحويل دهنده پول بوده و در واقع مالک اتومبیل نیست حال با فرض اینکه ادعای شاکی محمول بر صحت باشد پاسخ دهید آیا اساساً جرمی تحقق یافته است؟ در این صورت عنوان اتهامی شخص (ب) چیست؟ آیا می توان قائل به مجرمیت شخص فروشنده و واسطه نیز شد؟ در این صورت نیز عنوان اتهامی آنان را مستدلاً و مستندآ بیان کنید؟

نظرهای ابرازی

نظر اول: موضوع سؤال باید در عالم اثبات فرض شود؛ مثلاً از مشاهده دود به وجود آتش پی می بردیم هر چند آتش را ندیده باشیم. در این سؤال نیز باید فرض را بر این قرار دهیم که شخص (ب) ماشین را برای (الف) خریده است یعنی شخص (الف) پول را به (ب) به عنوان نماینده خود داده تا او ماشین را بخرد و ماشین در حقیقت برای (الف) خریده شده و خریدار شخص (الف) است و ورود شخص (ب) در اینجا به عنوان وکالت هم نیست

و در ماده ۱۹۱ قانون مدنی نیز بحث اراده خریدار و فروشنده مطرح است و اراده باطنی شرط است نه اراده ظاهری و نیازی هم به انجام تشریفات نیست (ماده ۲۹۵ قانون مدنی) و اراده باطنی در فرض سؤال هم این است که خریدار (الف) است و قرینه هم در این قضیه وجود ماشین در دست شخص خریدار است. تنظیم سند از تشریفات معامله است و به جای انتقال سند به نام خریدار واقعی، سند به نام شخص (ب) تنظیم می‌شود و مشمول ماده ۱۰۷ قانون ثبت می‌شود و اجتهاد در مورد نص کاربردی ندارد.

نظر دوم: استنباطها باید بر اساس قانون باشد و معامله‌ای انجام و ثمن تحويل داده شده باشد. در خصوص سؤال بحث در مورد اساس معامله نیست بلکه در خصوص تشریفات معامله (تنظیم سند) است و قانون گذار در معاملات اصل بر اراده باطنی قرار داده در صورت احراز صحت معامله شخص مدعی باید از طریق تقدیم دادخواست حقوقی، ابطال سند مالکیت صادره را بخواهد و فرض سؤال در غالب امر کیفری جا نمی‌گیرد و جنبه کیفری ندارد چون ایجاد بار کیفری بر آن ثقلی است.

نظر سوم: در فرض ثبوت اصل معامله، چون معامله برای شخص (الف) بوده و شخص (ب) به عنوان وکالت اقدام کرده است و عمل شخص فروشنده در غالب ماده ۸ قانون فروش مال غیر و جعل واقع می‌شود و نیز انتقال مال غیر در حقیقت مال واحد یا عناوین متعدد است که در غالب ماده ۴۶ قانون مجازات اسلامی مجازات فروش مال غیر تلقی می‌شود و عمل شخص (ب) در قالب خرید مال غیر است چون نمایندگی داشته و عنوان مجرمانه خاصی در قانون برای مورد پیش‌بینی شده و عمل وی در قالب ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی و خیانت در امانت است.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۱) جزایی

در پاسخ سؤال فروض مختلفی قابل تصور است ۱. اگر شخص (ب) و فروشنده و واسطه تبانی کرده باشند که پول هنگام از وقوع معامله توسط (ب) تحويل و ب به عنوان خریدار

برای تنظیم سند معرفی شود چون تبانی در بردن مال غیر محقق است عمل منطبق با کلاهبرداری است و مجازات کلاهبرداری برای شخص (ب) و فروشنده و واسطه باید تعیین شود.

۲. فرض دوم این است که ادعای فروشنده و واسطه و شخص (ب) را مقررون به صحت بدانیم و بگوییم چون فروشنده دیده است پول توسط شخص (ب) تحويل وی شده، بنابراین به این لحاظ و با تصور شخص (ب) را به عنوان خریدار برای تنظیم سند معرفی کرده و سند به نام وی صادر شده است به عبارت دیگر سوءنیتی در کار نبوده است تا عمل را دارای وصف مجرمانه بدانیم و بگوییم جرمی واقع شده است. در نتیجه باید گفت احراز سوءنیت در انتقال مال برای ارتکاب جرم باید ثابت شود.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری بابل، خرداد ۱۳۸۳.

۳. تصرفات غیرقانونی در اموال دولتی سپرده شده

پرسش: آقای (الف) که کارمند دولت است متورسیکلت متعلق به اداره را به شخص (ب)، غیر کارمند، می دهد تا پس از رفع نیاز آن را مسترد دارد؛ لیکن شخص (ب) آن را پس از رفع نیاز مسترد نمی کند. موضوع اتهام هریک از این اشخاص در قالب کدامیک از عناوین جرم می گنجد؟

اتفاق نظر

چنانچه شخص (الف) خودش مجوز استفاده از وسیله نقلیه مزبور را داشته باشد، هرچند شخصاً مرتكب جرم نشده است؛ لیکن از آنجا که نامبرده در این فرض با علم و اطلاع وسیله نقلیه اداره خودش را به دیگری می دهد و شخص (ب) فاقد مجوز بوده است، مرتكب به معاونت در جرم شده است؛ اما اگر شخص (الف) خودش مجوز استفاده از وسیله نقلیه مزبور را نداشته باشد مرتكب بزه تصرف عدوانی مشمول ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی شده است و شخص غیر کارمند نیز وقتی از استرداد وسیله نقلیه خودداری می کند در هر دو فرض با استناد به ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی مرتكب بزه خیانت در امانت شده است.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۶) جزایی

با توجه به مندرجات ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی، عمل شخص (الف) تصرف غیرقانونی در اموال دولتی و عمل شخص (ب) خیانت در امانت منطبق با ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی است.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری یزد، تیر ۱۳۸۵.

۴. عدم مقاومت نگهبان در سرقت اموال شرکت

پرسش: شخص «الف» نگهبان قراردادی شرکت است، شخص «ب» در حضور نگهبان مذکور اقدام به بردن اموال منقول شرکت می‌کند، با عنایت به این که جرم در انتظار و دیدگان نگهبان بوده مشارالیه هیچ عکس‌العملی در جلوگیری از بردن اموال ننموده با نگرش در فحوای سؤال، مستند و مستدل به عنوان بازپرس پرونده اظهارنظر فرمایید اتهام انتسابی در افعال مجرمانه:

۱. نگهبان (الف)

۲. شخصی که اقدام به بردن مال کرده (ب) چیست؟

نظرهای ابرازی

دادگستری سرباز / اتفاق نظر: در سؤال مطروحه، نگهبانی که مسئولیت قراردادی شرکت مورد مثال را داشته، سه حالت برای عمل وی متصور است.

حالت اول: وقتی که در بردن اموال شرکت با سارق هم نظر بوده در این صورت بزه نگهبان، خیانت در امانت است و بزه کسی که اقدام به بردن اموال کرده سرقت است.

حالت دوم: وقتی که نگهبان مورد تهدید قرار گرفته و از ترس سکوت اختیار می‌کند در این صورت نه مجرم است و نه مسئولیت مدنی دارد.

حالت سوم: وقتی که در انجام وظیفه قصور کرده، لکن با سارق شریک نبوده، در اینجا، مجرم نیست ولی مسئولیت مدنی متوجه اوست.

دادگستری چابهار / اتفاق نظر: اولاً در خصوص شخص «الف» چنانچه وحدت قصد وی با فرد رباننده احراز شود می‌توان نامبرده را تحت عنوان معاونت در بزه، تحت تعقیب قرارداد و چنانچه شرکت دولتی باشد و به علت اهمال یا تغیریت نگهبان موجبات تضییع اموال دولتی فراهم شود عمل نگهبان مشمول ذل ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی بوده و قابل تعقیب است.

ثانیاً: در خصوص فرد «ب» اکثربت همکاران عمل ارتکابی را سرقت و آن را مشمول ماده ۶۶۱ قانون مجازات اسلامی دانسته، ولی اقلیت همکاران با توجه به این که ربودن مال، مخفیانه نبوده تا مشمول عنوان سرقت شود عمل ارتکابی را با عنوان ربودن مال غیر نامیده و آن را با استناد به ماده ۶۶۵ قانون مجازات اسلامی، قابل مجازات دانسته‌اند.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۵) جزایی

عمل متهمین (الف و ب) سرقت بوده با این توضیح که عمل نفر (الف) معاونت و عمل شخص (ب) مباشرت در سرقت است.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری‌های سیستان و بلوچستان، تیر ۱۳۸۴.

۵. عنوان مجرمانه بردن مال از طریق فریب امین

پرسش: آقای (الف) در قبال مطالبات خود از آقای (ب) مبادرت به توقیف کالاهای تجاری موجود در انبار (ب) که شامل مقداری لوازم برقی بوده از طریق مقامات ذی صلاح قانونی کرده است. کالاهای مزبور تا تعیین تکلیف آن‌ها از طریق مقامات قضائی به آقای (ج) سپرده شده است آقای (ب) از راه حیله و تقلب و با مانورهای متقلبانه مبادرت به فریب و جلب رضایت آقای (ج) برای تسلیم کالاهای به وی کرده و از این طریق اشیاء و اموال توقیف شده را تحصیل می‌کند و می‌برد با عنایت به اینکه آقای (الف) طلبکار و امانت‌گذار است و آقای (ب) بدهکار است و آقای (ج) امین. تعیین کنید آیا جرمی واقع شده است؟ و اگر جرمی واقع شده موقعیت مرتكبین و عنوان قانونی چنین واقعه‌ای را بیان کنید.

نظرهای ابرازی

در خصوص شخص (ج) نظر اکثریت: وی مرتكب خیانت در امانت شده است چون نامبرده امین بوده و باید تا زمانی که تعیین تکلیف از ناحیه مقامات قضائی نسبت به مال مورد امانت نشده در حفظ و نگهداری آن کوشایی بود؛ لیکن علی‌رغم، علم به امانی بودن مال و اینکه باید تا تعیین تکلیف قطعی از طرف مقامات قضائی در آن دخل و تصرف نکند عالمًا آن را در اختیار (ب) قرار داده و سوءنیت وی مفروض است.

نظر اقلیت

چون شخص (ج) سوءنیت نداشت مرتكب جرمی نشده است. در خصوص شخص (ب)/ نظر اکثریت: نامبرده مرتكب جرم کلاهبرداری شده چون اگرچه مال غیر را تحصیل نکرده ولی نسبت به آن مال، حق عینی تبعی پیدا کرده و طلب (الف) از (ب) طلب واقعی بوده که با توقیف مال (ب) و سلب حق دخل و تصرف (ب) از مال توقیفی در واقع شخص (ب) دیگر مالکیتی نسبت به آن مال نداشته است.

نظر اقلیت

تا تعیین تکلیف قطعی نسبت به مال و تا مادامی که مال از مالکیت (ب) خارج نشده است. فاقد مصدق کلاهبرداری است؛ لیکن عمل (ب) مصدق ماده ۶۶۳ قانون مجازات اسلامی است و دخالت در مال توقیف شده، محسوب می‌شود.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۲) جزایی

با فرض عدم احراز سوءنیت، شخص (ج) مرتكب جرمی نشده، زیرا مال امانی مورد بحث با حیله از ید او خارج شده است؛ بنابراین صرف نظر از مسئولیت مدنی (ج) نمی‌توان او را به اتهام خیانت در امانت تعقیب کرد؛ لیکن عمل شخص (ب) دخالت و تصرف عالمانه در مال توقیف شده است و اقدام وی با توقیف مال، منافات داشته و مشمول ماده ۶۶۳ قانون مجازات اسلامی است.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری خوف، بهمن ۱۳۸۳.

۶. عنوان مجرمانه در مورد پرداخت نشدن چک تضمینی انجام کار

پرسش: در قرارداد فی مابین شخص (الف) و شخص (ب) مقرر شده شخص (الف) یک دستگاه آپارتمان هشت واحدی برای شخص (ب) احداث کند. یکی از بندهای قرارداد حکایت از این دارد که: در صورت عدم حسن انجام کار شخص (ب) می‌تواند کل خسارت وارد را از شخص (الف) مطالبه کند و چکی نیز به مبلغ دویست هزار میلیون ریال بابت ضمانت حسن انجام کار تحويل شخص (ب) شد. بعد از پایان مهلت قرارداد، شخص (ب) به علت ادعای مطروحه درخصوص عدم رعایت مفاد قرارداد در ساختن ساختمان جهت دریافت وجه چک به بانک مراجعه کرده و به علت کسر موجودی، آن را برگشت زده است. به دنبال آن شخص (الف) نیز شکایت خیانت در امانت مطرح کرد. آیا این عمل جرم است؟

اتفاق نظر

نظر به اینکه اخذ گواهی عدم پرداخت به دنبال ادعای شخص (ب) به عدم رعایت مفاد قرارداد فی مابین به عمل آمده است و شخص (ب) نیز با این نیت که شخص (الف) در انجام مفاد قرارداد تخلف کرده جهت مطالبه خسارت خود به بانک مراجعه داشته است و این چک نیز بابت امانت نزد وی نبوده بلکه بابت ضمانت حسن انجام کار بوده است عمل ارتکابی شخص (ب) در قالب ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی نمی‌گنجد و جرم نیست.

نظر کمیسیون نشست قضائی^(۵) جزایی

نظر اعلامی مورد تأیید گروه است؛ زیرا در ماده ۶۷۴ مجازات اسلامی عنوان سپرده شدن مال موردنظر مصدق موضوع سؤال نیست. به دارنده چک اجازه استفاده از آن اجمالاً با شرایطی داده شده است؛ بنابراین، در صورت استفاده ولو بدون تحقق شرایط در قرارداد واجد سوءنیت مجرمانه نیست و جرم محسوب نمی‌شود و موضوع جنبه حقوقی دارد.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری نکا، اردیبهشت ۱۳۸۵.

۷. مصدق قانونی عدم استرداد شناسنامه یا گواهینامه

پرسش: آیا عدم استرداد شناسنامه یا گواهینامه مشمول ماده ۶۷۴ قانون
مجازات اسلامی است؟

نظر اکثیر

با توجه به اطلاق و عموم قانون مجازات اسلامی که کلیه اموال منقول و غیرمنقول و هر نوع نوشته را در بر می گیرد و برخی از اسناد نظیر چک و سفته نیز از باب تمثیل در آن ذکر شده است و با عنایت به این که از نظر فلسفه وضع قانون نیز تفاوتی بین چک و سفته با شناسنامه و گواهینامه وجود ندارد، عدم استرداد شناسنامه و گواهینامه نیز همانند چک و سفته می تواند مشمول ماده ۶۷۴ باشد.

نظر اقلیت

قانون گذار در وضع قانون به مفاهیم عبارات به کار رفته در قانون و کیفیت، چیدن کلمات و عبارات توجه ویژه ای دارد. ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی نیز از این قاعده مستثنای نیست و درست است که صدر این ماده در خصوص اموال منقول و غیرمنقول اطلاق دارد؛ لیکن در مورد نوشته ها و اسناد، مبنی صرفاً خیانت در امانت نسبت به نوشته هایی از قبیل چک و سفته و قبض انبار و نظایر آن ها را جرم می داند و همه اسناد ذکر شده در ماده ماهیت مالی داشته و متضمن مبلغی پول هستند؛ به عبارت دیگر، جانشین وجه نقد محسوب می شوند. بدیهی است که شناسنامه و گواهینامه از نظایر اسناد مذکور در ماده ۶۷۴ نیست و تفسیر مضيق قولین کیفری و تفسیر به نفع متهم ایجاب می کند که عدم استرداد آن ها را جرم تلقی نکنیم.

نظر کمیسیون نشست قضائی (۵) جزایی

با توجه به اینکه در ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی ایجاد ضرر برای مالک از عناصر تشکیل‌دهنده جرم محسوب می‌شود، تصاحب، استعمال، تلف یا مفقود شدن مال مصدق تحقق آن است؛ لذا نظر اکثریت مورد تأیید گروه است.^۱

۱. نشست قضائی دادگستری تبریز، اسفند ۱۳۸۴.

۸. سوءاستفاده از سفیدامضا امانتی

پرسش: شخص (الف) شکایتی علیه شخص (ب) دایر بر جعل امضای سند عادی (برگ تسویه حساب) مطرح می کند. دادگاه بدوى ضمن بررسی های خود نظر اداره تشخیص هویت را تصدیق می کند که: «اصالت امضای شخص (الف)، تاریخ قید شده در برگ تسویه حساب مبین زمان واقعی صدور امضا نیست؛ به عبارت دیگر سند مذبور در ابتدا به صورت سفید امضا تهیه شده است. با عنایت به مراتب صدرالذکر دادگاه بدوى حکم برائت شخص (ب) را صادر می کند و این حکم در دادگاه تجدیدنظر ابرام می شود.» وکیل شاکی مجدداً در دادسرا دایر بر استفاده سفید امضا اعلام جرم می کند و در تحقیقات که از شخص (الف) می شود، نامبرده اعلام می دارد هرچند امضای ذیل سند متعلق به او نیست، تقاضای رسیدگی به بره سفید امضا را دارد. حال آیا شکایت وکیل شاکی محمول قانونی دارد؟

نظر اکثريت

موضوع اعتبار امر مختومه بها را ندارد. برای چنین موردی باید وحدت موضوع و وحدت طرفین باشد که در اینجا وحدت موضوع وجود ندارد. بحث جعل در اینجا مطرح نیست، بحث سفید امضا یعنی ماده ۶۷۳ قانون مجازات اسلامی است و فردی که طرح دعوا می کند باید در موضوع ذی نفع باشد. در این قضیه شاکی اعلام می کند امضای ذیل برگ تسویه حساب متعلق به ایشان نبوده، لذا بحث سفید امضا مطرح نیست و اصلاً جرمی واقع نشده است.

نظر اقلیت

گروه اول: موضوع شکایت دو چیز است جعل و استفاده از سند مجموع. شاید شخص مشتکی عنه خودش جعل نکرده باشد و با این استناد در دادگاه بدوى حکم به برائت

نامبرده صادر شده ولی اصل سند با توجه به نظر اداره تشخیص هویت جعلی است و لذا اگر شخص مشتکی عنه (ب) با علم به جعلی بودن سند از آن استفاده می‌کند به لحاظ استفاده از سند مجعلو قابل تعقیب است.

گروه دوم: در پرونده کیفری باید در جهت کشف واقعیت اقدام شود دو نوع رابطه مطرح است رابطه امانی و رابطه غیرقانونی، در ماده ۶۷۳ از کلمه به هر نحوی استنباط می‌شود که رابطه باید امانی باشد خواه قانونی خواه غیرقانونی. پس اگر رابطه امانی ثابت شود مشمول ماده ۶۷۳ می‌شود ولی اگر رابطه امانی نباشد مشمول ماده ۶۷۳ نمی‌شود و محل قانونی ندارد چون این اوراق در اختیار این‌ها قرار نگرفته است.

نظر کمیسیون نشت قضائی (۲) (جزایی)

اولاً: تقدم و تأخیر امضای منعکسه در ذیل سند با مندرجات متن سند مرقوم به تنها ای دلیل وقوع جرم نیست و فقط می‌تواند اماره‌ای بر این باشد؛ زیرا ممکن است امضای متن سند از ناحیه یک شخص (اصیل) تحریر یافته باشد؛ ولی در زمان‌های مختلف که به هر حال توجه به دلایل و قرایین دیگر برای کشف حقیقت ضرورت دارد؛

ثانیاً: سوءاستفاده از سفید امضای متعلق به دیگری اعم از این‌که به وی سپرده شده باشد یا به هر طریقی به دست آمده باشد مشمول عنوان خاص این جرم (سوءاستفاده از سفید امضای منطبق با ماده ۶۷۳ می‌باشد نه مواد مربوط به جعل سند، هرچند که این امر نوعی سندسازی است و صرف‌نظر از این که قبلًا به موضوع این سند تحت عنوان جعل رسیدگی و حکم برائت متهم صادر شده و علی‌الاصول نمی‌توان با عنایین دیگر همان موضوع را مطرح کرد. اصولاً سوءاستفاده از سفید امضای منوط به این است که شاکی امضای منتبه به خود را قبول داشته باشد و چون در فرض سؤال شاکی امضای منتبه

به خود را قبول ندارد بحث سوءاستفاده از سفیدامضا منتفی است و وکیل شاکی هم نمیتواند برخلاف ادعای موکل خود مطالبی اظهار کند.^۱

۹. امتناع وکیل از استرداد وجوه حاصله از فروش اموال موکل

پرسش: آقای (الف) با حضور در دفترخانه اسناد رسمنی، ضمن تنظیم وکالتنامه به آقای (ب) وکالت می‌دهد که اموال وی را به فروش برساند. آقای (ب) پس از فروش اموال متعلق به آقای (الف)، از استرداد وجوه حاصله به وی امتناع می‌کند. آیا آقای (ب) تحت عنوان خیانت در امانت قابل تعقیب، محکمه و مجازات است؟

نظر اکثریت

از آنجا که اذن در شیء اذن در لوازم آن هست و سپردن، به عنوان یکی از عناصر تحقق بزه خیانت در امانت علاوه بر سپردن مادی شامل سپردن معنوی نیز می‌شود و با توجه به این که امانت لزوماً قراردادی نبوده بلکه ممکن است مبنای عرفی داشته باشد به نظر می‌رسد در موضوع معنونه مال مورد وکالت به تبع انعقاد عقد در اختیار وکیل قرار گرفته و وجه حاصله از فروش بالتابع عین، نزد وکیل، امانت بوده است؛ بنابراین، تصاحب قیمت پس از فروش جرم بوده و با توجه به مفاد رأی اصراری شماره ۲۵۷۸ مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۵ هیئت عمومی دیوان عالی کشور و رأی شماره ۲۷۹۸ مورخ ۱۳۱۷/۱۲/۲۸ شعبه پنجم و رأی شماره ۵۷۸۴ مورخ ۱۳۳۷/۹/۱۵ شعبه سوم دیوان عالی کشور، تحت عنوان خیانت در امانت قابل تعقیب است. گفتنی است در صورتی که وکیل بعد از فروش عین به ادعای داشتن طلب از موکل (تقاضا) از استرداد قیمت امتناع کند به لحاظ عدم احراز سوئنیت (عنصر روانی) به عنوان خائن در امانت قابل تعقیب نیست.

۱. نشست قضائی دادگستری بابل، تیر ۱۳۸۴.